

Meditovať?

(Duchovný Pastier, 1964, roč. 39, č. 8, s. 173)

Som dieťaťom 20. storočia. Niekedy, najmä ak viem správne vyhodnotiť výtobytky ľudského umu, vedy a techniky i sociálnych premien, zdá sa mi to šťastím. Inokedy zas, keď vidím zrýchlené tempo života a cítim jeho pulz až v nervoch, zdá sa mi to nevýhodou. Okrem toho si uvedomujem, že na dušu mi sadá prach skepticizmu. Usadzuje sa na ňu i keď nie v podobe zámernej pochybovačnosti, tak iste aspoň v podobe vlačnosti, melanchólie, ustatosti, ktorá ľahko môže zapríčiniť povážlivý odklon od mravných zásad. Treba sa teda kňazovi zastaviť aspoň na pár minút denne, aby si duša mohla usporiadať svoje vnútorné problémy. Už aj preto, aby som nezostal suchou ratolesťou na strome Cirkvi a ľudskej pospolitosti, keď mám byť jej životodarnou miazgou. Prvoradým prostriedkom vzkriesenia z úbohosti a zakrpatenosti na úroveň plodného kňazského života je meditácia, rozjímanie. Čo je meditácia? Zbožné uvažovanie o tých večných pravdách, ktoré musím poznať a podľa nich sa riadiť, ak chcem byť dokonalým. Rozjímanie je také staré ako Cirkev, ba ako ľudstvo. V podstate ani niet Človeka, ktorý by nerozjímal, len si to neuvedomujeme. Každý človek uvažuje, ako by svoju prácu mohol vykonať lepšie, prípadne rýchlejšie. A kňazské rozjímanie má ten istý cieľ; priviesť kňaza k tomu, ako žiť duševne lepšie, plnšie a hlbšie. Rozjímanie patrí k tým veľkým podujatiam, v ktorých je potrebné aspoň na chvíľu cez deň sa osamotiť, odpútať od sveta a nerušene sa oddať rozhovoru s Bohom o to svojou dušou. Len v takomto osamotení sa naplno rozprúdi život duše a Boh vďačne sa rozhovorie s meditujúcim, i keď je hádam mýtnikom.

Čo ma nabáda meditovať?

1. Som kňazom. Tak mi treba žiť, aby som došiel k cieľu. Zavše odbočím z pravej cesty. I poblúdiť sa pritrafí. Dobré je mať v ruke svetlo. A svetlom i kompasom na križovatkách života je mi rozjímanie. Žiada sa odo mňa jemný, solidný osobný i spoločenský tón, obrúsený a vyrovnaný charakter. Tieto vlastnosti musím si vypestovať a aj udržať rozjímaním. Ono veľmi pomáha vyzliecť sa zo starého človeka a odstrániť z duše sklony k zlému, ktoré ma otravujú, a všetky nedôstojné výhonky. Ak by som nerozjímal, zostal by som duševne chudokrvným.

2. Volajú ma duchovným otcom. No „duchovným“ som len vtedy, keď sa každý deň pozriem do svojej duše, do vlastného vnútra. Mohlo by sa mi hádam zdať, že niet vo mne väčších chýb, ale len čo začnem rozjímať, hrba poklesov zjaví sa mi pred očami. Boh v rozjímaní mi ich ukáže, aby som ich odstránil.

3. Som hlásateľom slova Božieho. Mám za povinnosť rozsievať semeno Kristovej náuky. Ako človek v podobenstve, ktorý exiit seminare. Ako by to vyzeralo, keby rozsievateľ nemal so sebou zrno? Aby som mohol siať, musím si nahromadiť zrno. Preto heslom bratov kazateľov bolo: *contemplata aliis tradere*. A heslom každého kazateľa musí byť: dávať druhým *contemplata*, to, čo som nadobudol rozjímaním. Nietzsche túto naliehavosť vyjadril v básnickej forme takto: „Kto raz veľa chce povedať, veľa mu treba mlčať, a blesk, ktorý chce zapáliť, mrakom musí dlho byť.“ A sv. Ambróz vŕaví: „Čokoľvek chceš povedať iným, povedz to najprv sebe.“ Potreba rozjímania u kazateľa je odôvodnená aj tým, že aj stratenú energiu ducha treba dopĺňať. Prepiata vonkajšia činnosť u človeka, ktorý musí často hovoriť, spôsobuje úplné duševné vyprázdnenie. Nemá už čo povedať. Len pravidelné rozjímanie ho môže od toho zachrániť. Mlčanie v rozjímaní totiž odhaľuje človeku najhlbšie myšlienky. A čím väčšia a hlbšia je pravda, tým viac sústredenosti vyžaduje.

4. Rozjímanie mi pomáha premáhať náruživosť. Tie sa každý deň hlásia o slovo. Ich odstránenie je otázkou milosti Božej i našej vôle. Kto rozjíma, má tú výhodu, že vo chvíľach pokušenia zachytí sa do pravdy, ktorú si v meditácii analýzou objasnil. Preto na rozjímanie ta vzťahujú slová sv. Augustína o sv. Písme: „*Boh ti ho postavil pred oči ako zrkadlo, ktoré ti verne ukazuje tvoju tvár. Pozri sa, či si taký, aký máš byť. Ak nie si taký, usiluj sa byť takým.*”

5. Rozjímanie mi pomáha odrážať útoky zlého ducha. Ten nechodí k nám vždy ako "*leo rugiens*", s krikom a lomozom, ale obozretne, zamaskovane, úlisné, aby vysledil naše slabiny a potom ranil. Ako vidieť, rozjímanie má v živote kňaza veľké poslanie, široké pole pôsobnosti a nedovidné účinky: očisťuje, občerstvuje, posilňuje. Ktosi krásne povedal, že rozjímanie je čakárňou a predsieňou Božej blízkosti. Na meditujúceho príde požehnaná chvíľa, keď Boh zaklope, premnoho rás sa zníži, dotkne sa vnuknutím duše, aby ju jemne vyzval vykonať nejaký, skutok alebo napraviť život. Podľa okolnosti hlási sa v duši najrozličnejším spôsobom, niekedy i víchricou, ale určite v každom prípade je veľmi blízko. Po takejto práci nevzniká v nás prázdny priestor, ani beznádejné spálenisko. Naopak. Čosi nového sa rozloží v duši: túžba sebakriticky preskúmať všetko, uzdraviť sa, a ak som zdravý, tak túžba hľadať spôsob, ako predísť chorobám. Ľudskej prirodzenosti môže sa zdať ťažkým všetka táto práca, lebo vyžaduje nie malú obeť sebazáporu.

Verím v život večný. Dušičková meditácia

(Duchovný Pastier, 1964, roč. 39, č. 9, s. 200-201)

Do mesiaca, keď smrť šarapatí v prírode, Cirkev vložila spomienku na mŕtvych. Chce nám pripomenúť, že tak, ako odumiera lístie na stromoch, ako odumierajú stromy, hynú zvieratá, ako sa vrchy pomaly obracajú v prach, ako sa raz veľký planetárny systém premení v trosky, ako sú smrťou poznačené ľudské diela, ktoré podliehajú skaze a vychádzajú navnivoč, i keď ich opravujeme, tak isto podľa zákona Božieho je smrťou poznačená i ľudská prirodzenosť. — Umrieš — povedal Boh Adamovi a v ňom všetkým jeho potomkom (Gen 2,17). Nikto doteraz nemohol zmariť toto rozhodnutie. Medicína rozmnožuje preventívne prostriedky na udržanie zdravia, konštatuje slabnutie telesnej sústavy, predpisuje posilňujúce prostriedky, odporúča zdravý vzduch, diétne jedlá a pod. Chirurgia lieči hrozné rany, nahrádza celé údy. Čo tým chcú lekári a chirurgovia? Znemožniť smrť čo len jedného človeka? Nie, iba ju na nejaký čas oddialiť. Človek je mnoho rás veľmi sebedomý; zakladá si na živote, spolieha sa na vedomosti, na svoju zručnosť, silu, hrdo striasa zo seba jarmo authority, ale nik z ľudí si nemôže dovoliť povedať: Som nesmrteľný. Život teda smeruje ku svojmu koncu. Boli pochybnosti o pravdách, ktoré i samé v sebe boli celkom isté ale o tejto pravde sa nikdy nepochybovalo. Pravda, bolestné je vedieť, že raz nadíde chvíľa keď musíme podať ruku pominutiu, že treba prepustiť miesto iným a podať im pochodeň života. Bolestné je cítiť, že sa podobáme sviečke, ktorá sa sviatením stravuje, opotrebuje a opotrebovaním sa svieti. I my tak: žijeme umierajúc a žijúc umierame. To všetko nám nástoľčivo pripomína sviatok mŕtvych ba i samotný cintorín. Ak sa však trochu sústredíme a započúvame do ticha cintorína, istotne nám cez pochmúrnosť smrti preblyсне svetlo života. Tak ako niet cesty, ktorá by niekde neviedla, tak ani náš terajší život nemôže skončiť v ničom. Veríme, že smrťou sa nestráca to, za čo bolo hodno žiť. Veríme,

že sa živí dostaneme z pomnutia a pokladáme za nemožné, aby v hrobe zmizla všetka naša budúcnosť. Zárukou toho sú nám predovšetkým Kristove slová: „*Ja som vzkriesenie a život! Kto verí vo mňa, bude žiť, aj keď zomrel, a nik nezomrie naveky, kto žije a verí vo mňa*” (Jn 11, 25). „*Blíži sa hodina, a už je tu, keď mŕtvi počujú hlas Syna Božieho, a tí čo ho počujú, budú žiť*” (Jn 5,25). I ľudský rozum a zdravý prirodzený cit vraví, že život ide ďalej i tam za hrobom, za bránami smrti. Ako? Žiť za hrobom, teda aj priamo v hrobe, i vtedy, keď v ňom panuje také nesmierne ticho? Zdá sa to paradox, ale je to tak. Človek najintenzívnejšie žije vtedy, keď je v pokoji, ba priam vtedy, keď v odpočinku po práci zbiera sily. Život človeka sa opotrebuje, zodiera, preto ho treba v pokoji reštaurovať. Preto lomoz a hurhaj nie je opravdivým životom. Je to skôr prejav života, akási prevádzkareň, v ktorej sa život spotrebuje. Naozajstný život je tam, kde vedec, učenec v tichosti, v zadumaní hľadá o javoch života, analyzuje ich do najmenších podrobností a rozoberá na molekuly, atómy, ionty a pod. Tak isto aj odpočinok človeka po smrti je osobitným druhom života, je to zbieranie síl - aj v rozpadávajúcom sa ľudskom tele — na život, ktorý nebude mať konca. A tak smrť nám naozaj vracia odpočinok, v ktorom sme boli, než sme sa narodili. Tento život, ktorý očakávame, je však odmenou za život, ktorý prežívame tu na zemi v plnom tempe a rozbehu svojho časného trvania. Môžeme si ho zaslúžiť iba bohatou náplňou, ktorá sa vydarí len vtedy, keď svoju smrť neimprovizujeme, ale skôr dokonale pripravíme. Ako hlboko kotví v nás, kňazoch, kresťanstvo, to sa prejaví vždy najlepšie v našom postoji k smrti. Nám, kňazom, nemožno sa potáčať do noci smrti s očami zaviazanými, ale k základným myšlienkam nášho ducha patrí vždy celkom jasne myslieť na svoju smrť. Hľadiet' na pukušenia, na dôležité podujatia z postatí smrti — to je nám lepšou radou než rada najlepších priateľov. Má to hlboký dosah nielen pre chvíľu smrti, ale odráža sa to i späť do života. Nič nenaučí kňaza lepšie žiť ako myšlienka na smrť, lebo perspektíva smrti pôsobí požehnaným vplyvom na celý život. Máme dosť príležitosti myslieť na svoju smrť. Stojíme často nad hrobmi, do ktorých naši veriaci ukladajú svojich drahých. Zavše čujeme nad mŕtvymi slová lúčenia, chvály, povďačnosti, alebo len suché konštatovanie: „umrel”, ak o niekom sa nedá povedať skoro nič dobrého. Či nám vtedy nepríde na um otázka: Čo raz povedia o mne nad mojím hrobom? A čo by napísali do nekrológu, ak by bolo zvykom písať nekrológ? Alebo ak nebude nič, čo ty o nás povedali, čo si o našom „odchode” aspoň pomyslia? Je to tak: smrť je posudkom nášho života. Deň smrti ukáže, aké boli všetky ostatné naše dni. Či to tiež nie je pohnútkou na to, aby sme svoj terajší život naplnili dobrom, aby sme zmobilizovali všetky sily na život, ktorý sa bude volať pekným? Pravda, nesmie nám ísť o úsudok ľudí. Hlavné je to, ako nás posúdi Boh. Jeho súd je smerodajný a platný na celú večnosť. A pretože súd sa môže týkať len živého, či Boží rozsudok nado mnou nie je tiež potvrdením, že istotne budem žiť i po smrti? A tak dušičkový deň vyznieva ako sviatok večne živých. Je svetlým odkazom a hrdým vyznaním slov: „Verím v život večný”. Verím, že smrť vlastne oklameme, keď jej podhodíme telo a s dušou utečieme do neba.